SORTLAND KOMMUNE

Arkivsaknr.:	24/306
Dok.nr:	24/886
Arkiv:	FA-F20
Saksbehandler:	Kristin Dahlmo
Dato:	09.01.2024

Forebyggende hjemmebesøk

Utvalgssaksnr.	Utvalg	Møtedato
PS - 003/24	Driftsutvalget	18.01.2024

KOMMUNEDIREKTØRENS INNSTILLING
Sortland kommune viderefører dagens ordning med å arrangerer temadag for eldre i aldersgruppen 77-79 år hvert andre år.

Driftsutvalget Acos.Møte.Application.Document.ContentInformation.BehandlingIMøte - 003/24

DRU - behandling:

Tilleggsforslag, foreslått av Liv Tjønsø, Høyre

1. Opprinnelig forslag
2. Kommunedirektør legger frem for Driftsutvalget merkostnader med gjennomføring av forebyggende hjemmebesøk hos eldre over 80 år.
   Kostnadene skal ha en kost/nytteverdi.
3. Kommunen søker etter mulige prosjektmidler til formålet forebyggende hjemmebesøk.

Votering:

Kommunedirektørens innstilling enstemmig vedtatt.

Forslag fra H vedtatt;
11 stemmer for (7 H, 1 SP, 1 INP, 1 Rødt, 1 SV)
2 stemmer mot (2 AP)

DRU - vedtak:

1. Sortland kommune viderefører dagens ordning med å arrangerer temadag for eldre i aldersgruppen 77-79 år hvert andre år.
2. Kommunedirektør legger frem for Driftsutvalget merkostnader med gjennomføring av forebyggende hjemmebesøk hos eldre over 80 år.
   Kostnadene skal ha en kost/nytteverdi.
3. Kommunen søker etter mulige prosjektmidler til formålet forebyggende hjemmebesøk.

KORT BESKRIVELSE AV SAKEN
Leder i driftsutvalget ønsker at det foretas en kartlegging av fysiske og helsemessige utfordringer hos kommunens eldre innbyggere for å kunne gi gode nok tjenester. Dette foreslås gjennomført ved

forebyggende hjemmebesøk. I saken er det gjort rede for at Sortland kommune siden 2017 har organisert dette arbeidet i form av at alle eldre over 77 år inviteres til temadag med relevante tema.

FAKTA I SAKEN
Følgende tekst er overlevert adm fra leder i driftsutvalget:

"Forebyggende tiltak for kommunen å gi gode nok tjenester til de eldre innbyggerne.

Den demografiske utviklingen viser flere eldre og færre unge i årene fremover også i Sortland kommune. Denne utviklingen har vi kjent lenge og vil ha betydning for fremtidige tjenester i kommunen. Bygging av nytt sykehjem er endelig i gang. Etter opprinnelig plan er det nye sykehjemmet 2 år forsinket. Det nye sykehjemmet vil ha 13 nye plasser i forhold til dagens antall sykehjemsplasser og vil hvis alt går som planlagt, være innflyttingsklart i løpet av 2025. Allerede i dag ser vi at det er et stort press på og etterspørsel etter sykehjemsplasser, dagtilbud og ikke minst på hjemmetjenesten i tillegg til store utfordringer med å skaffe nok personell - alt dette for å betjene den aldrende befolkning både med og uten kognitiv svikt. For å ha tilstrekkelig og gode nok helse- og omsorgstilbud i kommunen, må vi tenke nytt og bygge opp tjenestene i takt med utviklingen både før, under og etter nytt sykehjem står ferdig.

DRU anbefaler at det arbeides frem en plan over tiltak for å kunne gi gode tjenester fremover. For å gi gode tjenester til den enkelte må en vite hva utfordringene er – derfor må det foretas kartlegginger både på det fysiske og det helsemessige området.

Helsedirektoratet kom i rundskriv i 2016 med anbefalinger om forebyggende hjemmebesøk i kommunene for å fremme helse og mestring og gir eldre mulighet til å leve et aktivt og selvstendig liv også når helsen blir redusert.

I første omgang kan Sortland kommune konsentrere seg om å kartlegge alle personer i kommunen over 80 år. Kartleggingsverktøy finnes og utprøvd via Helsedirektoratet.

Innstilling

Sortland kommune starter prosjekt «forebyggende hjemmebesøk og oppfølging for personer over 80 år» snarest.

Prosjektet skal ha som mål å kartlegge for mulige tiltak for å hindre/utsette helsesvikt og skrøpelighet hos den aldrende befolkning i kommunen."

Regjeringen beskriver i rundskriv I-2/2016 hvordan kommunene kan bruke forebyggende hjemmebesøk som del av sitt tjenestetilbud til eldre. Helse- og omsorgstjenesteloven § 3-3 første ledd tydeliggjør kommunens ansvar for å fremme helse og søke å forebygge sykdom, skade og sosiale problemer. Disse oppgavene inngår som en del av de nødvendige helse- og omsorgstjenestene etter § 3-1 og forsvarlig helsehjelp etter § 4-1. Ved å legge til rette for økt innsats tidlig i utviklingsforløpet av sykdom og sosiale problemer, herunder forebygging og tidlig intervensjon, kan man forhindre en negativ utvikling av helsetilstand, funksjonsevne og sosiale forhold. Samtidig kan man få kartlagt befolkningens behov for helse- og omsorgstjenester i nær fremtid. Forebygging i helse- og omsorgstjenestene innebærer at kommunen iverksetter tiltak på riktig tidspunkt i et utviklingsforløp av sykdom, funksjonstap eller sosiale problemer sett opp mot hva som er mest effektivt for å redusere lidelse og oppnå best mulig helse, levekår og funksjonsevne. Bestemmelsen sier ikke noe om hvilke tiltak helse- og omsorgstjenesten skal arbeide for at blir iverksatt, men gir tjenesten anledning til å utvise nytenking og kreativitet med sikte på å finne frem til formålstjenlige virkemidler tilpasset spesielle befolkningsgrupper og lokale behov. Kommunens ansvar for å gi opplysning, råd og veiledning må sees i sammenheng med den rett den enkelte pasient eller bruker har til å medvirke ved gjennomføring av helse- og omsorgstjenester, jf. pasient- og brukerrettighetsloven § 3-1. Bestemmelsen må også ses i sammenheng med kommunens oppgaver i folkehelsearbeidet, herunder særlig folkehelseloven § 5. Etter bestemmelsen i folkehelseloven skal kommunen ha nødvendig oversikt over helsetilstanden i befolkningen, og de positive og negative faktorer som kan virke inn på denne. Oversikt over helsetilstanden i kommunens befolkning og faktorer som påvirker denne, vil bidra til å synliggjøre dagens behov for tjenester og til å

foreta framskrivninger av behov for helse- og omsorgstilbud, herunder innretning og omfang av det helsefremmende og forebyggende arbeidet i tjenesten, jf. helse- og omsorgstjenesteloven § 3-1 og 3-3 første ledd.

Veilederen "Samarbeid mellom kommunale tjenesteytere om brannsikkerhet for risikoutsatte grupper" (Helsedirektoratet og DSB 2017) påpeker bl.a følgende: *Etter forskrift om brannforebygging har kommunen en konkret plikt til å kartlegge utsatte grupper som har særskilt risiko for å omkomme i eller bli skadet av brann og til å planlegge samarbeid. Plikten rekker imidlertid ikke så langt at kommunen må kartlegge enkeltpersoner som har en særskilt risiko for å omkomme eller bli skadet i brann. Forskrift om ledelse og kvalitetsforbedring i helse- og omsorgstjenesten stiller krav til at virksomheter i helse- og omsorgstjenesten har styringssystem som bidrar til faglig forsvarlige helse- og omsorgstjenester, og at det arbeides systematisk med kvalitetsforbedring og pasient- og brukersikkerhet. Helse- og omsorgstjenestelovens pålegger kommunen å sørge for at personer som oppholder seg i kommunen tilbys nødvendige og forsvarlige helse- og omsorgstjenester. Dette ansvaret omfatter også skadeforebyggelse, herunder forebygging av skade som følge av brann*.

I Sortland kommune gjennomførte hjemmetjenesten systematiske kartleggingsbesøk i hjemmet fra 2004 og det ble kartlagt brannsikkerhet i hjemmet ved ergoterapeut eller hjemmetjenesten fra 2006. På grunn av kapasitetsutfordringer falt dette arbeidet ut etter noen år. I 2017 ble det startet et arbeid med å utarbeide rutiner for brannforebyggende hjemmebesøk i samarbeid med brann og redning etter veilederen *Samarbeid mellom kommunale tjenesteytere om brannsikkerhet for risikoutsatte grupper.* Høsten 2019 ble det gjennomført brannforebyggende hjemmebesøk til 216 hjemmeboende over 65 år som mottok helse- og omsorgstjenester i hjemmet. Dette var mulig å gjennomføre fordi besøkene ble gjennomført av ansatte i miljøtjenesten som stod i fare for å bli permittert pga omstendigheter rundt en bruker. Planen var at dette arbeidet skulle videreføres av hjemmetjenesten, men dette ble ikke mulig, først pga covid-19-pandemien og senere pga store kapasitetsutfordringer.

Våren 2016 tok Sortland kommune kontakt med Hamar kommune som deltok i et utviklingsprosjekt om forebyggende hjemmebesøk i regi av Helsedirektoratet 2012-2014. I Hamar satte de alderen for å få tilbud om hjemmebesøk til 77 år. De brukte 75% stilling over 6 år til dette tilbudet. Da var det mellom 170-236 personer på 77 år som fikk tilbud om hjemmebesøk/år. Hamar kommune gikk over til ny ordning fra 2012 der de istedenfor individuelle hjemmebesøk arrangerte dagseminarer med ulike temaer. Bakgrunn for at tilbudet ble omorganisert var at det ble stilt spørsmål til effekten av et enkeltstående besøk sett i forhold til ressursbruk. I dette støttet de seg til følgende forskningsresultater:

Hamar hadde lagt om tilbudet til å invitere til temadag for eldre og opplevde at de hadde gode erfaringer med det. Sortland kommune etablerte temadag for eldre for sine innbyggere over 77 år fra 2017. Fra 2019 ble tilbudet utvidet til årskullene som fylte 77 og 78 år og temadagen arrangert hvert 2. år. Dette pga noe lavt oppmøte. Temadagen ble også flyttet til høsten fordi en erfarte at mange inviterte var på reise på våren. Under covid-pandemien var det ikke mulig å gjennomføre temadag. Sist gjennomførte temadag var 26.10.2022 268 innbyggere i alderen 77-79 år ble invitert, 74 møtte.

Tema har variert noe fra år til år: hvordan søke på helse og omsorgstjenester, psykisk helse hos eldre v/Sortlandshjelpa, tilrettelegging i hjemmet v/ergoterapeut, fysisk aktivitet for eldre-presentasjon av tilbud i kommunen v/fysioterapeut, forebyggende brannvern i hjemmet og framtidsfullmakt. Forebyggende brannvern i hjemmet har ved alle temadager vært et sentralt tema, og erstatter hjemmebesøk med fokus på brannsikkerhet i hjemmet.

Vår erfaring med å gjennomføre temadag for eldre er god, og deltakerne gav positive tilbakemeldinger på tilbudet. En utfordring som må jobbes videre med er å få god deltakelse på temadagen og det må utarbeides en strategi på hvordan man kan følge opp innbyggere som ikke takker ja til tilbudet, f.eks i form av tilbud om individuelle hjemmebesøk.

VURDERING
Forebyggende hjemmebesøk kan være et tilbud til eldre som ikke allerede mottar Helse- og omsorgstjenester i hjemmet. Leder i driftsutvalget sitt innspill er i tråd med Regjeringens rundskriv fra 2016. Regjeringens rundskriv og Helsedirektoratets veileder åpner for at kommunen står fritt til å ta stilling til hvordan tilbudet skal organiseres. Sortland kommune valgte å organisere arbeidet etter erfaringer fra Hamar kommune. Fordeler og ulemper med individuelle hjemmebesøk og gruppemøte er oppsummert i Helsedirektoratets veileder om forebyggende hjemmebesøk:

"Et hjemmebesøk kan ha ulike perspektiver:

- *Ressursfokusert samtale: Den enkeltes behov for informasjon ligger til grunn. «Hva er viktig for deg?» står sentralt.*
- *Forebygge sykdom og skade: Fokus på brann- og fallforebygging og en gjennomgang av øvelser og brosjyrer.*
- *Helserådgivning og informasjon om aktuelle tjenester: Tips og råd for å opprettholde god helse som f.eks. ernæring og fysisk aktivitet samt informasjon om kommunens tilbud.*
- *Avdekke funksjonssvikt og hjelpebehov: Bruk av screeningmetoder og medisinske tester.*

Et alternativ til individuelle hjemmebesøk er å invitere eldre til et gruppemøte i kommunens lokaler. Møtet kan bestå av presentasjon av ulike tema, diskusjoner og øvelser.

Mulige fordeler med gruppemøte:

- *Betydelig mindre ressursbruk enn ved individuelle hjemmebesøk*
- *Kan ev. bruke mer ressurser på personer i risikogrupper*
- *Positivt å komme sammen med andre på samme alder og i samme situasjon, og mulighet til å diskutere*

Mulige ulemper med gruppemøte:

- *Får ikke den individuelle samtalen, kartleggingen og vurderingen*
- *Den enkelte blir ikke «sett» på samme måte som ved individuelle samtaler*
- *Får ikke den samme behovs- og helseoversikten som man kan få ved individuelle hjemmebesøk*

Gruppemøte erstatter den individuelle samtalen. Individuelt hjemmebesøk bør likevel tilbys til personer som ikke ønsker å delta på gruppemøte, personer som ønsker hjemmebesøk i tillegg til gruppemøtet eller personer som er i en risikogruppe" (https://www.helsedirektoratet.no/tema/sykehjem-og-hjemmetjenester/forebyggende-hjemmebesok-i-kommunen).

Personalmessige forhold
Kapasitetsutfordringene innen helse- og omsorg er svært store. Kommunen opplever et stort press med utskrivningsklare pasienter og overliggere på sykehuset. Stadig sykere pasienter skrives ut til sykehjem og hjemmetjeneste. I tillegg er det rekrutteringsutfordringer til hele tjenesten. Sykefraværet er høyt. Til sammen utgjør dette en situasjon der hjemmetjenesten har store problemer med å klare å gjennomføre helt nødvendige oppgaver og dekke tjenester gitt i vedtak. Realiteten er at det ikke er rom for å bruke ressurser på forebyggende individuelle hjemmebesøk uten at det tilføres ekstra ressurser til dette.

Økonomiske forhold
Vurdert under punktet om personalmessige forhold

Folkehelse
Tidlig tilbud om informasjon og kunnskap til den eldre befolkningen er god folkehelse

Klima-, miljø- og naturforhold

Ingen åpenbare konsekvenser innenfor dette området.

KONKLUSJON
Kommunedirektøren konkluderer med at dagens ordning med temadag for eldre videreføres som den er i dag. En utvidelse av tilbudet med individuelle hjemmebesøk kan ikke gjennomføres uten at sektoren tilføres midler til det.